

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ครั้งที่ 2

The 2nd STOU Graduate Research Conference

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี

Factors Relating to the Role Performance of Village Extension Agents in Chon Buri Province

สุวิสาส์ กันตอนันตพร (Suwisa Kanta-anantaporn)* สินีนุช ครูทเมือง แสนเสริม (Sineenuch Krutmuang Sanserm)**

บำเพ็ญ เจียวหวาน (Bumpen Keowan)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีดังนี้ (1) สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ (3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ประชากร คือเกษตรกรหมู่บ้านจังหวัดชลบุรี จำนวน 666 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิจำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และแบบทดสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และค่าไคสแควร์

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51 ปี จบประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 28.85 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 37.93 ไร่ มีรายได้จากการทำการเกษตรเฉลี่ย 376,212.08 บาทต่อปี นอกการเกษตรเฉลี่ย 133,004.40 บาทต่อปี เกือบครึ่งมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นเกษตรกรหมู่บ้านโดยผู้นำชุมชนเสนอชื่อ การรับทราบข่าวสารทางการเกษตรจากสื่อมวลชนส่วนใหญ่มาจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อบุคคลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีความรู้ในการปฏิบัติงานมาก ได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงานในระดับปานกลาง มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง (2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และที่ระดับ 0.05 คือ อายุ รายได้ และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชน (3) ปัญหาในการนำบทบาทไปปฏิบัติ คือ กิจกรรมพัฒนาการเกษตรที่ได้รับไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และหน่วยงาน ไม่มีแบบฟอร์มการจัดเก็บข้อมูลการผลิตพืชและกำหนดการรายงานที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในการฝึกอบรม ต้องการเรื่อง โรคและแมลงศัตรูพืชดินและปุ๋ย และการฝึกอบรมเพิ่มเติมเสริมรายได้ ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน คือ ฝึกอบรมเกษตรกรหมู่บ้านบ่อยครั้งและต่อเนื่องคำตอบแทนในการปฏิบัติงาน และมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงาน โครงการส่งเสริมการเกษตร

คำสำคัญ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เกษตรกรหมู่บ้าน จังหวัดชลบุรี

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช aungkek@gmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช sineenuch.san@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช bumpen.keo@stou.ac.th

Abstract

The objectives of this study were to study: (1) social and economic state of village extension agents in Chon Buri Province; (2) factors relating to their role performance; and (3) their problems, obstructions, and suggestions on their role performance.

The population in this study were 666 village extension agents in Chon Buri Province. The stratified random sampling methodology was used to determine the proportion of samples from each district, then the simple random sampling methodology was used to draw lots from them, 196 persons altogether. The instrument used to collect the data was a questionnaire and testing form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, range, and Chi-square test.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the village extension agents were male, with average age at 51 years. They were educated at primary level. Their main occupation was a farmer. The average of their occupied area used for agricultural section was 28.85 Rai, while the average of their rented area was 37.93 Rai. Their average income obtaining from agricultural section was 376,212.08 Baht per year, while their average income obtaining from non-agricultural sections was 133,004.40 Baht per year. (2) Almost half of them were village committee, and most of them were a member of a farmer group. They were nominated to be a village extension agent by village leaders. (3) They had received agricultural Information mostly from radio and television broadcasting (mass media), and from officials in the Agricultural Extension Department (personal media). (4) The studied village extension agents had knowledge of their role performance at much level. And (5) They were supported for their role performance from related sectors at medium level ($\bar{x}= 3.02$, S.D. = 0.67). (6) Their motivation for performing their roles was at much level ($\bar{x}= 3.88$, S.D. = 0.49). (7) They performed their roles at medium level ($\bar{x}= 2.07$, S.D. = 0.35). (8) The factors relating to their role performance at 0.01 statistical significance were the support from the related sectors, and their motivation for performing their roles, while the factors relating to their role performance at 0.05 statistical significance were their age, their income and their agricultural information transfer from mass media. (9) Considering their problems, obstructions, and suggestions on their role performance, it was found that they mainly had problem that activities for agricultural extension which they were assigned to do were not consistent with farmers' needs, and the related sectors had no official form to keep the record of their plant production and a certain report schedule. (10) For the development of their role performance they suggested that there should have been training courses firstly on plant diseases/insects/pests, secondly on soil and fertilizer, and thirdly on vocational training to supplement their income. And (11) their important suggestion on increasing their proficiency was, firstly, they should have been trained on their role performance more frequently and continuously, secondly, they should have been paid for their performing duties as a village extension agent, and thirdly, budget for the operations of agricultural extension projects should have been sufficient.

Keywords: Role performance, Village extension agent, Chon Buri Province

บทนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจและบทบาทที่ครอบคลุมงานด้านการเกษตรทุกด้าน งานแต่ละด้านมีหน่วยงานภายในสังกัด ทำหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้การดำเนินงานตามภารกิจเป็นไปได้อย่างดี มีประสิทธิภาพตามนโยบายของรัฐบาล ที่ผ่านมารวมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการปลูกพืช แต่ในปัจจุบันอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีจำนวนลดน้อยลง ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี จึงรับสมัครตัวแทนเกษตรกรจากทุกหมู่บ้าน แล้วทำการคัดเลือกให้เหลือหมู่บ้านละ 1 คน เพื่อเป็นอาสาสมัครเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือ เกษตรหมู่บ้าน และจัดทำคำสั่งแต่งตั้งเกษตรหมู่บ้านขึ้น ในปี พ.ศ.2552 เพื่อปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เกษตรหมู่บ้านของจังหวัดชลบุรี สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับ ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรของจังหวัดชลบุรี ด้วยดีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งงานบริการทางการเกษตรต่างๆ ซึ่งการปฏิบัติงานของเกษตรหมู่บ้านเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ แต่ที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกษตรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่จริงในพื้นที่ รวมไปถึงมีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จึงจำเป็นต้องศึกษาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานเกษตรหมู่บ้าน ของจังหวัดชลบุรี ให้เกิดประสิทธิภาพ ต่อไป รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน หรือการกำหนดนโยบายในการพัฒนาเกษตรหมู่บ้าน รวมทั้งอาสาสมัครเกษตรกรด้านอื่นๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้สอดคล้องกับปัญหา และสถานการณ์จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม และเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน ในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเกษตรหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชลบุรี รวมทั้งสิ้น 666 คน กำหนดขนาดพหุกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยการกำหนดสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างต่อประชากร ที่แยกรายอำเภอ เมื่อได้จำนวนตัวอย่างรายอำเภอแล้ว จึงทำการสุ่มตัวอย่างรายชื่อกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามทั้งชนิดปลายปิด และปลายเปิด และแบบทดสอบ ซึ่งสร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ทางสังคมและเศรษฐกิจ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ตอนที่ 3 การนำบทบาทเกษตรหมู่บ้านที่ได้รับไปปฏิบัติจริงในพื้นที่ ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ และแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน โดยมีจำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยได้ทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.90 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ส่วนสถิติที่ใช้ในการอธิบายความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ค่าไคสแควร์ Eta และ Lambda

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ข้อมูลส่วนบุคคล เกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 51 ปี เกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา *ข้อมูลทางเศรษฐกิจ* เกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมดมีอาชีพหลักเป็นอาชีพเกษตรกรกรรม และบางส่วนมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีรายได้จากอาชีพทางการเกษตรเฉลี่ย 376,212.40 บาทต่อปี และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 133,004.10 บาทต่อปี ส่วนมากมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองน้อยกว่า 10 ไร่ พื้นที่เฉลี่ย 28.85 ไร่ และเช่าที่ทำกินเฉลี่ย 37.93 ไร่ ส่วน *ข้อมูลทางสังคม* เกษตรหมู่บ้านเกือบครึ่งมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และเกษตรหมู่บ้านกว่าครึ่งไม่เป็นอาสาสมัครเกษตรด้านอื่น และเกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรในชุมชนด้วย สำหรับการเข้ามาเป็นเกษตรหมู่บ้าน นั้น เกือบครึ่งได้รับการเสนอชื่อจากผู้นำชุมชน สำหรับสาเหตุที่ทำให้เข้ามาเป็นเกษตรหมู่บ้านนั้น เกือบครึ่งได้รับการคัดเลือกจากเกษตรกรในหมู่บ้าน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พบว่า สื่อมวลชนที่เกษตรหมู่บ้านได้รับข่าวสาร และติดตามเป็นประจำ คือ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ส่วนสื่อบุคคลที่เกษตรหมู่บ้านได้รับข่าวสารเป็นประจำ คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2. ปัจจัยความรู้ การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1) *ความรู้ในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี* เกษตรหมู่บ้านโดยเฉลี่ยมีความรู้ในการปฏิบัติงานระดับมาก ($\bar{x} = 11.17$, S.D. = 2.42) ส่วนหัวข้อความรู้ที่เกษตรหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง คือ การแปลงหน่วยผลผลิตพืช การระบาดของศัตรูพืช บทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน ประเภทของพืช แมลงศัตรูพืช และมีความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องน้อยกว่าครึ่ง คือ ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน

2) *การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน* เกษตรหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนปฏิบัติงานจากหน่วยงานระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.02$, S.D. = 0.67) โดยได้รับสนับสนุนการปฏิบัติงานระดับมากในด้านต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน สามารถพูดคุยและขอคำแนะนำจากเกษตรกรตำบลได้ทันที ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมการเกษตรเพียงพอต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรจากเกษตรกรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเยี่ยมเยียนหรือดูแลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3) *แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน* เกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.49) โดยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีในระดับมาก เรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ การเป็นเกษตรหมู่บ้านทำให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีความภูมิใจที่ได้เข้ามาทำหน้าที่เกษตรหมู่บ้าน การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านของท่านอย่างเต็มที่

3. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.07$, S.D. = 0.35) โดยเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับมาก ได้แก่ ชักชวนกระตุน และสนับสนุนให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสร่วมกันทำงานตามที่ได้วางไว้ และ บทบาทที่เกษตรกรหมู่บ้านช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ที่สามารถแก้ไขได้ หากไม่สามารถแก้ไขได้ให้แจ้งเกษตรกรตำบลทราบเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป เป็นประจำ

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ อายุ รายได้ และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชน

5. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน

ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ได้แก่

5.1 ปัญหาในการร่วมกับเกษตรกรผู้นำและเกษตรกรทั่วไปรวบรวมสถิติข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการวางแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสามเห็นว่าปัญหาเกิดจากหน่วยงานไม่มีการกำหนดแบบฟอร์มการจัดเก็บและการรายงานข้อมูลที่ชัดเจน

5.2 ปัญหาในการร่วมกับองค์กรต่างๆ และ/หรือ เจ้าหน้าที่เข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านพิจารณากำหนดแนวทางและแผนพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน พบว่า เกษตรหมู่บ้านเกือบหนึ่งในสามเห็นว่าปัญหาเกิดจากการขาดความร่วมมือจากเกษตรกรในพื้นที่

5.3 ปัญหาในการชักชวน กระตุน และสนับสนุนให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสร่วมกันทำงานตามแผนการที่ได้วางไว้ พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสามเห็นว่าปัญหาเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาการเกษตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

5.4 ปัญหาจากการพบปะเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรตำบล เพื่อรับความรู้หรือคำแนะนำต่างๆ พบว่า เกษตรหมู่บ้านเกือบหนึ่งในสาม ไม่สามารถจดจำความรู้ คำแนะนำได้ทั้งหมดในระยะเวลาจำกัด

5.5 ปัญหาในการร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรทั้งในด้านการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประมง และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสามเห็นว่า ปัญหาเกิดจากการดำเนินงานส่งเสริมไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่จะทำกิจกรรมในการผลิตทางการเกษตร

5.6 ปัญหาในการช่วยกระจายความรู้และความคิดที่ได้รับไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ และกระตุนให้เกษตรกรรายอื่นๆ นำความรู้ไปปฏิบัติตาม พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสามเห็นว่าปัญหาเกิดจากการขาดปัจจัยสนับสนุนในการถ่ายทอดความรู้

5.7 ปัญหาในการช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ที่สามารถแก้ไขได้ หากไม่สามารถแก้ไขได้ให้แจ้งเกษตรกรตำบลทราบเพื่อหาทางแก้ไขต่อไป พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสี่เห็นว่า ปัญหาเกิดจากตัวเกษตรกรหมู่บ้านเองขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหา

5.8 ปัญหาในการช่วยเกษตรกรตำบลในการกระจายข่าวสาร พบว่า เกษตรหมู่บ้านหนึ่งในสามไม่มีอุปกรณ์ช่วยกระจายข่าวสาร เช่น ในหมู่บ้านไม่ได้ใช้ระบบเสียงตามสาย หรือไม่มีหอกระจายข่าว

6. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรหมู่บ้าน

ผลการวิจัยสามารถสรุป ได้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะต่อการนำไปปรับปรุงบทบาทที่ได้รับด้านการฝึกอบรมเพิ่มเติม ผลการวิจัยพบว่า เกษตรหมู่บ้านสามในสี่ต้องการรับการฝึกอบรมในเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช รองลงมาคือเรื่องดินและปุ๋ย ด้านการฝึกอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านการเกษตร และการตลาดสินค้าเกษตร ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน และการเป็นวิทยากรที่ดี ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ ด้านการจัดการฟาร์ม ตามลำดับ

6.2 ข้อเสนอแนะต่อการนำไปปรับปรุงบทบาทที่ได้รับในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ผลการวิจัยพบว่า เกษตรหมู่บ้านร้อยละ 8.67 เสนอแนะให้จัดอบรมบ่อยๆ และต่อเนื่อง รองลงมาเกษตรกรหมู่บ้านร้อยละ 6.12 เสนอแนะให้มีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน และเกษตรกรหมู่บ้านร้อยละ 5.61 เสนอแนะให้หน่วยงานควรมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงาน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ข้อมูลส่วนบุคคล เกษตรหมู่บ้านเกือบครึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษา และส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51 ปี ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ของสังคมชนบทไทย ที่เชื่อว่าเพศชายเป็นผู้นำครอบครัว สามารถออกไปหารายได้ และรับทราบข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งวิชาการความรู้ต่างๆ นอกบ้านได้ ส่วนเพศหญิงมักอยู่กับบ้านเป็นแม่บ้านทำงานในครัวเรือน แม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะเปิดโอกาสให้เพศหญิงมีสิทธิ และบทบาทเท่าเทียมกับเพศชายก็ตาม *ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ* ผลการศึกษาในภาพรวม พบว่า เกษตรหมู่บ้านเกือบทั้งหมดมีอาชีพหลักเป็นอาชีพเกษตรกรกรรม และบางส่วนมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีข้อสังเกตว่าเกษตรกรหมู่บ้านที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า ทำให้มีคนช่วยงานในครอบครัว จึงทำให้สามารถเสียดสละ เวลาบางส่วนและอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือสังคมได้ *ข้อมูลด้านสังคม* พบว่า เกษตรหมู่บ้านเกือบครึ่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน และเกษตรกรหมู่บ้านกว่าครึ่งไม่เป็นอาสาสมัครเกษตรกรด้านอื่น และเกษตรกรหมู่บ้านเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรในชุมชนด้วย สำหรับการเข้ามาเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน นั้น ส่วนใหญ่ได้รับการเสนอชื่อจากผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเกษตรกรหมู่บ้านส่วนใหญ่ กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เข้ามาเป็นเกษตรกรหมู่บ้านนั้น เพราะได้รับการคัดเลือกจากเกษตรกรในหมู่บ้าน และมีความรักและศรัทธาในการเป็นเกษตรกรหมู่บ้าน สอดคล้องกับการศึกษาของ กัมปัลล กแก้วมีศรี (2545:38) พบว่า อาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ สมัครเข้ามาโดยการชักชวนของผู้ใหญ่บ้าน และสอดคล้องกับ พัชรภรณ์ ก้วนน้ำใส (2546:65) พบว่า อาสาพัฒนาปศุสัตว์ ประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดอ่างทองสมัครเข้ามาโดยการชักชวนของเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร พบว่า สื่อมวลชนที่เกษตรกรหมู่บ้านได้รับข่าวสาร และติดตามเป็นประจำ คือ สื่อวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากปัจจุบันระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า เข้าถึงทุกพื้นที่ในจังหวัดชลบุรี จึงทำให้ทุกบ้านมีโทรทัศน์ใช้ ประกอบกับโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงชนทุกกลุ่ม และสามารถถ่ายทอดข่าวสารความรู้ ได้ทั้งภาพและเสียงทำให้เข้าใจได้ง่าย ดังนั้นโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรหมู่บ้านได้ดีที่สุด ส่วนสื่อบุคคลที่เกษตรกรหมู่บ้านได้รับข่าวสารเป็นประจำ คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2. ปัจจัยความรู้ การได้รับสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2.1 ความรู้ เกษตรหมู่บ้าน โดยเฉลี่ยมีความรู้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 11.17, S.D. = 2.42$)

ส่วนหัวข้อความรู้ที่เกษตรกรหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง คือ การแปลงหน่วยผลผลิตพืช การระบาคศัตรูพืช บทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน ประเภทของพืช แมลงศัตรูพืช และมีความรู้ในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องน้อยกว่าครึ่ง คือ ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำหมู่บ้าน ถึงแม้ความรู้จะไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก็ตาม แต่การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงานเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะการได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมการเกษตรเพียงพอต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรจากเกษตรกรตำบล และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเยี่ยมเยียนหรือดูแลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกทั้งจากข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ในความต้องการฝึกอบรมพบว่า เกษตรหมู่บ้านเกินครึ่งหนึ่งมีความต้องการความรู้ ถึง 9 ใน 10 หลักสูตร มีเพียงหลักสูตรการจัดการฟาร์ม ที่เกษตรกรหมู่บ้านไม่ถึงครึ่งหนึ่งต้องการฝึกอบรม แต่ก็มีจำนวนเกษตรกรหมู่บ้านถึงร้อยละ 42.10 ที่ต้องการฝึกอบรม จะเห็นได้ว่าความรู้ในการปฏิบัติงานยังคงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

2.2 การได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เกษตร

หมู่บ้านได้รับการสนับสนุนปฏิบัติงานจากหน่วยงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.02, S.D. = 0.67$) โดยได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับมากในด้านต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ เมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติงาน สามารถพูดคุยและขอคำแนะนำจากเกษตรกรตำบลได้ทันที รองลงมาคือได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการส่งเสริมการเกษตรเพียงพอต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรจากเกษตรกรตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเยี่ยมเยียนหรือดูแลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และ เกษตรหมู่บ้านมีแรงจูงใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88, S.D. = 0.49$) โดยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรีในระดับมาก คือ การเป็นเกษตรกรหมู่บ้านทำให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง รองลงมาคือ มีความภูมิใจที่ได้เข้ามาทำหน้าที่เกษตรกรหมู่บ้าน การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านอย่างเต็มที่ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ เอกรินทร์ โปตะเวช (2551:81) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีพล ชันไชย (2526: 12) กล่าวว่า สิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน จะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะการเป็นเกษตรกรหมู่บ้านทำให้ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี และการปฏิบัติหน้าที่เกษตรกรหมู่บ้านไม่มีผลกระทบต่อเวลาที่จะไปทำกิจการอย่างอื่น อีกทั้งเกษตรกรหมู่บ้านมีความภูมิใจที่ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นเกษตรกรหมู่บ้าน มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี พบว่าเกษตรกรหมู่บ้านปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.07, S.D. = 0.35$) ซึ่งสอดคล้องกับ อุไรวรรณ บุญสาทิพิทักย์ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาเพื่อประเมินการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ใน ศสมข. จังหวัดลพบุรี พบว่า การปฏิบัติงาน

ของ อสม. โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และนักฎกัส มธุรส (2549: 70) ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่ายนวนมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ค่ายนวนมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุข อยู่ในเกณฑ์มีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ตัวแปร คืออายุ รายได้ และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชน

4.1 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงจันทร์ ศรีทะวงษ์ (2540: 34) ทำการศึกษาปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินงาน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ดความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับผลการดำเนินงาน ของ อสม. พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือการสนับสนุนการปฏิบัติงานของ อสม. ได้แก่ การได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนต่างๆ ในหมู่บ้าน ความร่วมมือของประชาชน และการได้รับการนิเทศติดตามงานจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับ เอกรินทร์ โปตะเวช (2551: 82) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า การได้รับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน มีผลต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ ยุคนธ์ ชูดีปัญญาบุตร (2546:96) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเรื่องแรงสนับสนุนทางสังคมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ วรจิตร หนองแก (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามชนบท ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน หากเกษตรกรหมู่บ้านมีปัญหาในการปฏิบัติงาน สามารถพูดคุยและขอคำแนะนำจากเกษตรกรตำบลได้ทันที รวมทั้งการที่เกษตรกรหมู่บ้านได้รับค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เบี้ยเลี้ยง ในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน ซึ่งหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยง พาหนะ ที่เพียงพอและเหมาะสม และเมื่อเกษตรกรหมู่บ้านมีปัญหาในการปฏิบัติงานแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพูดคุยขอคำแนะนำได้ ก็จะทำให้เกษตรกรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น

4.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับเอกรินทร์ โปตะเวช (2551: 82) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีผลต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ อุไรวรรณ บุญสาสิทธิ์ (2541: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเพื่อประเมินการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ใน ศสมช. จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจโดยรวมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาท

หน้าที่ของ อสม. อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และเมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุ แบบขั้นตอน พบว่า แรงจูงใจสามารถอธิบายความผันแปรของการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ได้ร้อยละ 29.7 และ ชาตรี จันทรตา (2552: 79) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจมีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านอย่างเต็มที่และการเป็นเกษตรหมู่บ้านทำให้ได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยในด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน พบว่า หากเกษตรหมู่บ้านมีปัญหาในการปฏิบัติงาน สามารถพูดคุยและขอคำแนะนำจากเกษตรตำบลได้ทันที รวมทั้งการที่เกษตรหมู่บ้านได้รับการนำมั่นเชื่อเพลิงเบี่ยเลี้ยง ในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน

4.3 อายุ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากคนที่มีอายุต่างกัน วัยต่างกัน ย่อมมีความต้องการที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ รัตติยา โศศรีพลับ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยอายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแตกต่างจาก ชาตรี จันทรตา (2552: 79) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า อายุ ไม่มีผลต่อการการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ ธวัชชัย วีระกิติกุล (2552: 73-76) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดำเนินงานจัดการหมู่บ้านสุขภาพ

4.4 รายได้ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะนารถ สิงห์ชู (2547 : 70-73) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข ในเขตเทศบาลตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ สุพจน์ บุ่งอุทม (2549: 91) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ และ สมศักดิ์ สมบูรณ์ (2546: 52) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 7 พบว่า รายได้ต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 7 และธวัชชัย วีระกิติกุล (2552: 73-76) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของอาสาสมัครสาธารณสุขมีความสัมพันธ์ในทางลบระดับต่ำ ($r = -0.16$) กับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ จังหวัดพัทลุง อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยของ ชาตรี จันทร์ตา (2552: 79) วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า รายได้ ไม่มีผลต่อการการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ อภิสิทธิ์ บุญเกิด (2553:66) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ สมบูรณ์ (2546: 52) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 7 พบว่า การได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ มีความสัมพันธ์ในทางบวก และวรจิตร หนองแก (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามชนบท ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดขอนแก่นพบว่า การได้รับข่าวสารทางด้านสุขภาพ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้าน

ปัญหาในการชักชวน กระตุ้น และสนับสนุนให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสร่วมกันทำงานตามแผนการที่ได้วางไว้ พบว่า ปัญหาเกิดจากกิจกรรมการพัฒนาการเกษตร ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร รองลงมาเกิดจากขาดความสามัคคีของเกษตรกรในหมู่บ้าน และส่วนน้อยเกิดจากเกษตรกรในหมู่บ้าน ไม่ยอมรับ หรือไม่เชื่อถือ เนื่องจากในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการมีหลายขั้นตอนในการขอสนับสนุน อาจทำให้เกิดปัญหาล่าช้า ทำให้ระยะเวลาการดำเนินงานตามแผนล่าช้าตามไปด้วย อีกทั้งในการผลิตทางการเกษตร ในพืชบางประเภทไม่สามารถรอระยะเวลาในการดำเนินการได้ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และปัจจัยอื่นๆ จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับการทำกิจกรรมตามแผนงานได้ และ ปัญหาจากการพบปะเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรตำบล เพื่อรับความรู้หรือคำแนะนำต่างๆ พบว่า เกษตรกรหมู่บ้าน ไม่สามารถจดจำความรู้ คำแนะนำได้ทั้งหมดในระยะเวลาจำกัด รองลงมา ระยะเวลาในการพบปะเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรหมู่บ้านมีอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูง ทำให้ความสามารถในการจดจำรายละเอียดต่างๆ มีจำกัด ทำให้ลืมขั้นตอนหรือกระบวนการบางส่วนไป อีกทั้งจำนวนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจังหวัดชลบุรี ในปัจจุบันมีจำนวนลดลง ทำให้ปริมาณมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการพบปะกับเกษตรกรน้อยลง

6. ข้อเสนอแนะของเกษตรกรหมู่บ้าน ผลการวิจัยสามารถสรุป ได้ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรหมู่บ้านเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานตามบทบาทที่ได้รับด้านการฝึกอบรมเพิ่มเติม เกษตรกรหมู่บ้านต้องการรับการฝึกอบรมในเรื่อง โรคและแมลงศัตรูพืช รองลงมาคือเรื่องดินและปุ๋ย ด้านการฝึกอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ด้านการจัดเก็บข้อมูลด้านการเกษตร และการตลาดสินค้าเกษตร ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน และการเป็นวิทยากรที่ดี ด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ ด้านการจัดการฟาร์ม ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ความรู้ในด้านต่างๆ ยังเป็นสิ่งที่เกษตรกรหมู่บ้านต้องการเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง เนื่องจากเกษตรกรหมู่บ้านต้องการสร้างความมั่นใจ ในการปฏิบัติงานตามบทบาทในการให้คำปรึกษาต่างๆ กับเกษตรกร และความรู้เป็นสิ่งที่มีการพัฒนาปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา

6.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรหมู่บ้านต่อการนำไปปรับปรุงบทบาทที่ได้รับในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เกษตรหมู่บ้าน (ร้อยละ 47.5) ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ในด้านต่างๆ ดังนี้

ในด้านการช่วยกระจายความรู้ และความคิดที่ได้รับ ไปยังเกษตรกร และกระตุ้นให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติตาม เกษตรหมู่บ้านร้อยละ 3.06 เสนอแนะให้ส่งเสริมด้านวิชาการเชิงปฏิบัติ เช่น แปลงทดสอบ เท่าเทียมมีสื่อรูปแบบต่างๆ ที่ใช้ในการเสนอให้เกษตรกร และเกษตรกรหมู่บ้านร้อยละ 0.51 เสนอแนะให้ควรมีการวิจัยพืชอย่างละเอียดและต่อเนื่อง และในการช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สามารถแก้ไขได้ เกษตรหมู่บ้านร้อยละ 0.51 เสนอแนะให้เกษตรกรตำบลลงพื้นที่จริง

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

1) ควรมีแนวทางการสนับสนุน การติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง เพราะการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้านในจังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวม ระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีแนวทางการสนับสนุน การติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งผลการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) ควรกำหนดแบบฟอร์มการจัดเก็บและการรายงานข้อมูลการเกษตรที่ชัดเจน ให้กับเกษตรกรหมู่บ้าน พร้อมสร้างความเข้าใจในการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวอย่างชัดเจน และทั่วถึง

3) ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานให้เกษตรกรหมู่บ้านตามสมควร เช่น ค่าน้ำมันในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกษตรกรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดีมากยิ่งขึ้น

4) ควรให้ความรู้หรือทบทวนความรู้ ในเรื่องของขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ความเข้าใจการผลิตพืชปลอดภัยและได้มาตรฐาน วิธีการสื่อสาร วิธีการถ่ายทอดความรู้ และหน่วยการจัดเก็บข้อมูลภาวะการผลิตพืช ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในการปูพื้นฐานด้านวิชาการแก่เกษตรกรหมู่บ้าน เป็นการสร้างความมั่นใจ และความพร้อมให้เกษตรกรหมู่บ้าน โดยการให้ความรู้นั้น ควรใช้สื่อหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงเกษตรกรหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว สามารถสื่อได้ทั้งภาพและเสียงเข้าใจง่าย เกษตรหมู่บ้านให้ความสนใจ และติดตามรับชมอย่างสม่ำเสมอทุกวัน

5) ควรกระตุ้น และชักจูงให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ ที่สามารถเป็นผู้นำหรือตัวแทนเกษตรกรให้มากขึ้น เนื่องจากผลที่ได้จากการวิจัยจะเห็นว่าอายุเฉลี่ยของเกษตรกรหมู่บ้านค่อนข้างสูง หากไม่มีผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการเกษตร ต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้าน รัฐควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรหมู่บ้าน และเกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการของหมู่บ้าน เพื่อให้การดำเนินงานของเกษตรกร

หมู่บ้าน สามารถดำเนินงานต่อไปได้ ก่อให้เกิดแผนพัฒนาการเกษตรที่ตอบสนองความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้านอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้าน หรืออาสาสมัครเกษตรสาขาอื่น ซึ่งผลการวิจัยจะอำนวยประโยชน์เป็นอย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเกษตร
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้านในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผน หรือปัจจัยสนับสนุนให้กับเกษตรกรหมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ ต่อไป
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้าน เช่น เกษตรกรในพื้นที่ ประชาชนทั่วไป องค์กรบริหารส่วนตำบล อาสาสมัครเกษตรด้านอื่นๆ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นการสะท้อนถึงบทบาท และความเป็นประโยชน์ของเกษตรกรหมู่บ้าน และอาสาสมัครเกษตรนั้นๆ ที่มีต่อการพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน หรือชุมชน ต่อไป
4. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรหมู่บ้านที่เหมาะสมกับสถานการณ์ หรือ สภาพชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น จะทำให้ได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น
5. ควรวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรหมู่บ้านต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เพื่อทราบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของเกษตรกรหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) “คู่มือเกษตรกรหมู่บ้าน” (อัดสำเนา)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2551) ระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าด้วยการบริหารงานอาสาสมัครเกษตรพ.ศ.

๒๕๕๑ (อัดสำเนา)

กัมปัล แก้วมีศรี (2545) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เกรียงไกร ไชยโพธิ์ (2552) “การศึกษาสภาพปัญหาและการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาประจำตำบลในจังหวัดขอนแก่น” รายงานการศึกษาระดับปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จรีรัตน์ ลิ้มปวิทยากุล (2545) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชาติรี จันทร์ตา (2552) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่” การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ณัฐพล ชันชโย (2526) *การสร้างมาตรฐานวัดกำลังขวัญ* บทความเสนอต่อคณะกรรมการ ส่งเสริมการวิจัยงานวิจัยสถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- ธวัชชัย วีระกิติกุล (2552) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ จังหวัดพัทลุง” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ณัฐกัศ มธุรส (2549) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในค่าย นวมินทราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ปิยะนารถ สิงห์ชู (2547) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุข ในเขตเทศบาลตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ฝ่ายยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (2551) “บทบาทของเกษตรหมู่บ้านในงานส่งเสริมการเกษตร” ชลบุรี สำนักงานเกษตรจังหวัดชลบุรี (แผ่นพับ)
- พัชรภรณ์ แก้วน้ำใส (2546) “บทบาทของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตรสาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ยุคนธ์ ชูติปัญญบุตร (2546) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ปัญหาพิเศษตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา
- รัตติยา ไตรศรีพลับ (2548) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- วรจิตร หนองแก (2548) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามชนบทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วินิจ เกตุขำ และ คำเพชร ฉัตรสุกสกุล (2522) *กระบวนการกลุ่มศึกษา* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
- วันชัย ออสุข (2545) “ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติของอาสาพัฒนาปศุสัตว์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดลำพูน” การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศรณรงค์ สุขขวลิต และวรงค์ดี เนตวงษ์ (2543) “การศึกษาสภาพความต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติมของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำตำบล(อพปต.) ที่ผ่านการฝึกอบรมในปี 2541 ในพื้นที่ปศุสัตว์เขต 3” *วารสารวิชาการปศุสัตว์เขต 4* 7,16 (ตุลาคม 2545-พฤษภาคม 2546) :46-52
- สุธารัตน์ คงสุวรรณ (2553) “การปฏิบัติงานตามบทบาทเกษตรหมู่บ้าน ในงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตร หมู่บ้านในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาส่งเสริมการเกษตรมหาบัณฑิต สาขา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุรัตน์ อยู่ยอด (2544) “ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐาน อำเภอทรายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร” อังใน ฉัญจกัศ มจรุส (2549) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในค่ายนวมินทรราชินี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” ปัญหาพิเศษ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา

แสงจันทร์ ศรีทะวงษ์ (2540) “ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์สาธารณสุขมูลฐานโดยอาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อมรมิตร มงคลเคหา (2552) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อภิสิทธิ์ บุญเกิด (2553) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม มหาวิทยาลัยบูรพา

เอกรินทร์ โปตะเวช (2551) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม